

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI**

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

“KELISHILGAN”

Oliy va o‘rta maxsus
ta‘lim vazirligi:

_____ 2021 yil
“ ”

“TASDIQLAYMAN”

Samarqand davlat universiteti
rektori:
prof. R.I. Xalmuradov

_____ 2021 yil

5A230101 – IQTISODIY NAZARIYA

**MAGISTRATURA MUTAXASSISLIGIGA
KIRISH SINOVLARI UCHUN
MAXSUS FANLARDAN**

DASTUR VA BAHOLASH MEZONI

Annotatsiya

Dastur 5230100-Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishining 2017/2018 o'quv yilida tasdiqlangan o'quv rejasidagi asosiy fanlar asosida tuzilgan.

TUZUVCHILAR:

SamDU "Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrası mudiri, dotsent **A.N.Nizomov**

SamDU "Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrası dotsenti, i.f.n. **B.M.Boboqulov**

SamDU "Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrası dotsenti, PhD. **SH.S. SHarifov**

Dastur Inson resurslarini boshqarish fakultetining 2021 yil 29 iyundagi № 12 sonli kengashi yig'ilishida, Universitet kengashining 2021 yil 30 iyundagi 11-

son yig'ilishida muhokama etilgan va tavsiya etilgan.

KIRISH

5230100-Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) bakalavriat ta'lim yo'nalishi – iqtisodiyot sohasidagi yo'nalish bo'lib, u turli mulk shakllariga tegishli tarmoq, sohalarning xo'jalik yurituvchi sub'ektlari, moliya, kredit va sug'urta muassasalari, davlat hamda mahalliy hokimiyat organlari, akademik va tarmoq, ilmiy tadqiqot tashkilotlari, maktabgacha, umumta'lim, o'rta maxsus va oliy ta'lim muassasalarning iqtisodiy, moliya, marketing, ishlab chiqarish – iqtisodiy va tahlil xizmatlarini o'z ichiga oladi, tarmoqlar va korxonalarni rivojlantirishga, istiqbolini belgilashga, kasbiy ko'nikmaga, mutasaddilik kobilyatiga yo'naltirilgan inson faoliyatining vositalari, usullari, metodlari va uslublari bilan bog'liq kompleks masalalar majmuasini qamrab oladi.

- Ta'lim yo'nalishi negizidagi mutaxassisliklarning vazifasi - xo'jalik yurituvchi sub'ekt faoliyatini rejalashtirish, hisob-kitob va tahlil qilish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar, huquqiy hamda me'yoriy-huquqiy hujjatlar; ejalashtirish ishlarini tashkil etish; xo'jalik yurituvchi sub'ektini xo'jalik-moliyaviy va ishlab chiqarish faoliyati bo'yicha istiqbolli va joriy rejalarni (dasturlarini) ishlab chiqish; xo'jalik yurituvchi sub'ektlarni iqtisodiy faoliyatini oqilona tashkil etishda mamlakatimiz va xorij tajribasini o'rganish; ishlab chiqarishni texnologik asoslarini bilish; xo'jalik yurituvchi sub'ektlarni texnika-iqtisodiy hisob-kitoblar va xo'jalik faoliyati tahlilini olib borishda axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish; mehnatni muhofaza qilish me'yor va qoidalariga amal qilish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalar faoliyati sifatini boshqarish jarayonlarini ishlab chiqish va tatbiq qilish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalarda ishlab chiqarish jarayonlarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish jarayonlari va resurslarini rejalashtirish; zamonaviy axborot texnologiyalari tizimini yaratish va ulardan foydalanish bilan bog'liq bo'lgan ishlab chiqarish jarayonlari monitoringi va sifatini baholash metodlari va mexanizmlarini ishlab chiqish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalarda ishlab chiqarish samaradorligini ta'minlash bo'yicha ilmiy tadqiqotlar echimlarini amaliyotga tatbiq etish; fikrlar har xil bo'lgan sharoitda boshqaruv qarorini qabul qilish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalar ishini tashkil qilish va uni boshqarish; bajarayotgan faoliyati bo'yicha ish rejasini tuzish va uni bajarish, nazorat qilish va amalga oshirgan ishining natijalarini baholash; atrof-muhitni muhofaza qilish va mehnat xavfsizligi talablariga mos kelishi borasida ishlab chiqarish jarayonlarini nazorat qilish; favqulodda sodir bo'lishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni tahlil qilish; ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish korxonalariga investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini qo'llash, investitsiya loyihalarini ishlab chiqishda ishtirok etish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy xizmat bo'linmalarini tashkil etish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalarda yangi tovar ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishning

namunaviy texnologik jarayonlarini ishlab chiqish va qo'llash; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalarda ishlab chiqarish jarayonlarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish jarayonlari va resurslarini rejalashtirish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalarda ishlab chiqarish va mehnat resurslaridan samarali foydalanish tamoyillarini qo'llash; bajarilayotgan nazariy va amaliy ishlar mavzusi bo'yicha matematik, informatsion va imitatsion modellarni ishlab chiqish va tatbiq etish; zamonaviy axborot texnologiyalardan boshqaruvda foydalanish, ishlab chiqarish jarayonlari monitoringi va sifatini baholash usullari va mexanizmlarini ishlab chiqish; ishlab chiqarish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun tashkilotning tashqi va ichki muhiti omillari to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash va tahlil qilish; qaror qabul qilish, faoliyatni rejalashtirish va boshqarish uchun ma'lumot to'plash, tashkilotning ichki axborot tizimini yaratish va uning ishlashini boshqarish; tashkilotning ichki hujjat aylanishi tizimini ishlab chiqish va boshqarish, tashkilotlar faoliyatining turli ko'rsatkichlari bo'yicha ma'lumotlar bazasini yuritish; loyihalar samaradorligini baholash; mulkchilik shaklidan qat'i nazar korxonalar faoliyatini xalqaro amaliyot mezonlari, me'yorlari va talablari asosida tahlil qilish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalar ko'rsatkichlari o'zgarish tendensiyalari va dinamikasini tahlil qilish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalar moliyaviy va statistik hisobotlarini tuzish hamda ularni sharhlash; tahliliy masalalarni hal qilishda zamonaviy axborot texnologiyalari va texnik vositalardan foydalanish; axborot-tahlil faoliyati natijalari bo'yicha hisobot tayyorlash; ilmiy tadqiqot institutlari va ilmiy markazlarda iqtisodiyotning dolzarb yo'nalishlari yuzasidan ilmiy tadqiqot ishlarini amalga oshirishda qatnashish; tarmoqlar va sohalar bo'yicha korxonalarda ishlab chiqarish faoliyatini tashkil etish bo'yicha ilmiy tadqiqot ishlarini amalga oshirishda qatnashish; yangi biznes- loyihalarni shakllantirish va amalga oshirish; biznesni tashkil etish, biznes-rejalarni ishlab chiqish va amalga oshirish bo'yicha hamda ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda bilimlarini oshirish va ko'nikma hosil qilishdan iboratdir.

5230100-Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi negizidagi 5A230101-Iqtisodiy nazariya, magistratura mutaxassisligiga kiruvchi talabalar uchun ta'lim yo'nalishi o'quv rejasiga asosan 3 ta umumkasbiy va ixtisoslik fanlari bo'yicha: Iqtisodiyot nazariyasi, Makroiqtisodiyot, Global iqtisodiy rivojlanish, Iqtisodiy ta'limotlar tarixi, Institutsional iqtisodiyot nazorat savollari shakllantirilgan. Bu fanlar o'z negizida qamrab olingan ma'lumotlar quyida batafsil keltirilgan.

“IQTISODIYOT NAZARIYASI” fani bo‘yicha

Iqtisodiyot tushunchasi, uning bosh masalasi va uning qamrov jihatidan turlari. Ehtiyojlarning mazmuni va ularning turkumlanishi. Ehtiyojlarning o‘rib borishi qonuni. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va vazifalari. Iqtisodiy qonunlar va kategoriyalar (ilmiy tushunchalar). Iqtisodiy jarayonlarni ilmiy bilishning usullari. Ishlab chiqarish omillari va uning tarkibi. Ishlab chiqarish jarayonining mazmuni. Ishlab chiqarishning umumiy va pirovard natijalari. Ishlab chiqarish imkoniyatlari va uning chegarasi. Ishlab chiqarishning samaradorligi va uning ko‘rsatkichlari. Mamlakatimizda tarkibiy o‘zgarishlarni va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish jarayonlarining davom ettirilishi.

Ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot bosqichlari va ularni bilishgan bo‘lgan turlicha yondashuvlar. Mulkchilik munosabatlarining mohiyati va iqtisodiy mazmuni. Mulk ob‘ektlari va sub‘ektlari. Mulkchilikning turli shakllari va ularning iqtisodiy mazmuni. O‘zbekistonda mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish yo‘llari, maqsadi va usullari. Xususiy mulkchilik tarmog‘ini kengaytirish – mamlakatimizda iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirishning eng muhim ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida.

Natural ishlab chiqarishdan tovar ishlab chiqarishga o‘tish va uning rivojlanishi. Tovar va uning xususiyatlari. Pulning kelib chiqishi, mohiyati va vazifalari. O‘zbekistonda milliy valyuta pul - so‘mning muomalaga kiritilishi va uni 2003 yil 15 oktyabrdan joriy xalqaro operatsiyalar bo‘yicha erkin almashtirishini yo‘lga qo‘yilishi.

Bozor iqtisodiyotining mazmuni va uning asosiy belgilari. Bozor tushunchasi va bozorning vazifalari. Bozor turlari va tuzilishi. Bozor infratuzilmasi va uning unsurlari. O‘tish davri iqtisodiyoti nazariyasi, uning belgilari, turlari va qonuniyatlari. Bozor iqtisodiyotiga o‘tish modellari, ularning farqlari va umumiy tomonlari.

Talab tushunchasi, uning egri chizig‘i va talab qonuni. Talab elastikligidan real hayotda foydalanish. Taklif tushunchasi, uning egri chizig‘i va taklif qonuni. Taklifning hajmiga ta‘sir etuvchi omillar. Taklif elastikligi. Talab va taklifning mos kelishi. Bozor muvozanati.

Raqobatning mohiyati, ob‘ektiv asoslari va rivojlanish bosqichlari. Raqobatning shakllari va usullari. Monopoliyalarning afzalliklari va ijtimoiy oqibatlari. O‘zbekistonda raqobatchilik muhitining vujudga kelishi va monopoliyaga qarshi qonunchilik.

Narxning mazmuni va ob‘ektiv asoslari. Narxning hajmiga ta‘sir etuvchi omillar va narxning vazifalari. Narx turlari va ularning mazmuni. Raqobatning turli ko‘rinishlari sharoitida narxning shakllanish xususiyatlari. Narx siyosati va uning O‘zbekistonda amalga oshirilish xususiyatlari.

Tadbirkorlik faoliyati mohiyati va asosiy belgilari. Biznesni tashkil qilish asoslari. Tadbirkorlik faoliyatining shakllari. Aksionerlik jamiyatini tashkil qilish va faoliyatining asosiy tamoyillari. Tadbirkorlik kapitalining aylanish vaqti va aylanish tezligi. Asosiy va aylanma kapitaldan foydalanish samaradorligi. Biznes uchun qulay muhit yaratish va uning kafolatlarini mustahkamlash – mamlakatimizda iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirishning eng muhim ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida. Aholi bandligini ta‘minlash, uning turmush sifatini oshirishning eng muhim omili

sifatida xizmatlar ko'rsatish sohasi va kichik biznesni jadal rivojlantirish hamda davlat tomonidan oilaviy biznesni qo'llab quvvatlash. Ishlab chiqarish harajatlari tushunchasi va uning tarkibi. Ishlab chiqarish harajatlari turlari.

YAratilgan mahsulot va daromadlarning taqsimlanish tamoyillari. Ish haqining iqtisodiy mazmuni. Ish haqini tashkil etish shakllari va tizimlari. Ish haqining tabaqalanishi, YAagona tarif tizimi, uning maqsadi va vazifalari. Mehnat munosabatlarining iqtisodiy mazmuni va kasaba uyushmalarining roli.

Agrar munosabatlar va ularning xususiyatlari. Ijara xaqi va renta munosabatlari. Renta turlari va ularga tavsifnoma. Agrosanoat integratsiyasi. Agrosanoat majmuasi va uning tarkibi. Agrobiznes va uning turlari.

Milliy iqtisodiyotning qaror topishi va uning makroiqtisodiy ko'rsatkichlari. YAlpi milliy mahsulotning mazmuni, tarkibiy qismlari va harakat shakllari. YAlpi milliy mahsulotni hisoblash usullari. YAlpi milliy mahsulot hajmini o'zgarimas baholarda hisoblash usullari. Milliy hisoblar tizimi, uning maqsadi va vazifalari. O'zbekistonda 2020 yildagi asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha yuqori o'sish sur'atlarining ta'minlanishi. O'zbekistonda yalpi milliy mahsulotni ko'paytirish omillari va yo'llari.

YAlpi talab tushunchasi, yalpi talab egri chizig'i va uning hajmiga ta'sir qiluvchi omillar. YAlpi taklif tushunchasi, yalpi taklif egri chizig'i (klassik, oraliq - keynsian kesmalar) va uning hajmiga ta'sir qiluvchi omillar. YAlpi talab va yalpi taklif o'rtasidagi muvozanatlik hamda uning o'zgarishi.(Valras modeli). J.B.Sey qonuni. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida yalpi talabning qisqarishi hamda uni qo'llab-quvvatlash bo'yicha chora tadbirlar.

Iste'mol va jamg'armaning mazmuni.Iste'mol va jamg'arish fondlarining shakllanishi. Iste'mol va jamg'arish o'rtasidagi optimal nisbat. Iste'mol va jamg'arishga o'rtacha va oxirgi moyillik. Jamg'arishning mohiyati, omillari va samaradorligi. Nominal va real jamg'arish. Investitsiyalarning mazmuni va vazifalari. Investitsiyalar turlari va investitsiya hajmiga ta'sir etuvchi omillar. O'zbekistonda tarkibiy o'zgarishlarni izchil amalga oshirishda qulay investitsiya muhitining yaratilishi.

Iqtisodiy o'sishning mazmuni, mezonlari va ko'rsatkichlari va turlari. Iqtisodiy o'sishning maqsadi,omillari va yo'nalishlari. Milliy boyluk tushunchasi va uning tarkibiy tuzilishi. O'zbekistonning iqtisodiy salohiyatdan samarali foydalanishi va iqtisodiy o'sish omillari. Mamlakatimizda qabul qilingan 2020-2021 yillarda Pandimeya oqibatlarining oldini olish va bartaraf qilish bo'yicha dasturni amalga oshirish, shu asosda iqtisodiy o'sishning uzoq muddatli barqaror sur'atlarini va iqtisodiyotning muvozanatli rivojlanishini ta'minlash.

Iqtisodiy muvozanatlik, uni ta'minlash shart sharoitlari va aniqlash usullari. Iqtisodiy muvozanatlikni aniqlashda tarmoqlararo balans hamda daromad harajatlarni taqqoslash usullaridan foydalanish. Iqtisodiy mutanosiblik va uning turlari. O'zbekiston iqtisodiyotining tarkibiy tuzilishini o'zgartirishdagi asosiy vazifalar. O'zbekistonda ishlab chiqarishning tarkibiy tuzilishini qayta qurish jarayonida makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash vazifalari.

Ishchi kuchining ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni. Ishchi kuchini takror hosil qilish. Ishchi kuchining bandligi va uning darajasi. Ishsizlik, uning turlari va oqibatlari. Oukun qonuni. Ishchi kuchi bozorining mohiyati, tuzilishi va uni tartibga

solish usullari. O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish davrida ishchi kuchi bozorini shakllantirish, ishsizlarni ijtimoiy himoya qilish borasida davlatning tadbirlari. 2020 yilda ish o‘rinlarini yaratish va aholi bandligini ta‘minlash dasturining ahamiyati.

Moliyaning mohiyati va vazifalari. Moliya tizimi va uning tarkibiy bo‘g‘inlari. Byudjet taqchilligi va davlat qarzlari. Soliq tizimi va uning vazifalari. O‘zbekistonda byudjet va soliq tizimini takomillashtirish masalalari. Byudjet va soliq islohotlarini chuqurlashtirish, soliq tizimini soddalashtirish va unifikatsiya qilish hamda soliq yukini yanada kamaytirish – mamlakatimizda iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirishning eng muhim ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida.

Pul muomalasi va uning amal qilish qonuniyatlari. Pulga bo‘lgan talab va pul taklifi. Inflyasiya, uning mohiyati va turlari. Kreditning mohiyati, manbalari va vazifalari. Bank tizimi. Markaziy va tijorat banklar hamda ularning vazifalari. O‘zbekistonda milliy valyutani mustaxkamlash vazifalari.

Aholining daromadlari, ularning turlari va manbalari. Daromadlar tengsizligi va uning darajasini aniqlash. Ijtimoiy himoyaning mazmuni va uning shakllari. Hozirgi bosqichda kasanachilik sohasi bandlik va oila byudjeti daromadlarini oshirishning qo‘shimcha manbaiga aylanib borayotganligi.

Jahon xo‘jaligining globallashuvi yo‘nalishlari va ziddiyatlari. Xalqaro iqtisodiy munosabatlarning shakllari. Jahon infrato‘zilmasining rivojlanishi. Jahon xo‘jaligi aloqalarini xalqaro tartibga solish. Jahon xo‘jaligi globallashuvi jarayonlarining ziddiyatli tomonlari.

Xalqaro savdning mazmuni, tuzilishi va xususiyatlari. Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari va valyuta tizimlari. Zamonaviy moliyaviy kapital faoliyatining xususiyatlari.

MAKROIQTISODIYOT fani bo'yicha:

Makroiqtisodiyot fanining shakllanishi. Fanning predmeti va ob'ekti. Makroiqtisodiyotning iqtisodiyot sohasidagi boshqa fanlar bilan aloqadorligi. Makroiqtisodiyot va mikroiqtisodiyot. "Daromadlar-xarajatlar" va "resurslar-mahsulotlar" oqimi. Makroiqtisodiyot sub'ektlarining o'zaro aloqalari, maqsad va funksiyalari. Makroiqtisodiy siyosat ko'rinishlari.

Milliy iqtisodiyotni tahlil qilishda qo'llaniladigan ko'rsatkichlar tizimi. Milliy hisoblar tizimining asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichi sifatida YAlpi ichki mahsulot (YAIM) ko'rsatkichining mohiyati. YAIMni hisoblashning ishlab chiqarish usuli. Boshlang'ich daromadlarning taqsimlanishi va qayta taqsimlanishi. Iste'mol. Jamg'arish. YAlpi milliy tasarrufdagi daromad. Daromadlar va xarajatlar tengligi. Investisiyalar va jamg'armalar tengligi. Iste'mol narxlari indeksi (INI). Fisher indeksi. YAIMni hisoblash usullarini takomillashtirish zaruriyati va yo'nalishlari.

Iqtisodiy tebranishlarning sabablari: Ilmiy texnika taraqqiyoti. Iqtisodiy davrlarning bosqichlari va ularning tavsifi. Iqtisodiy tebranishlarning turli tarmoqlarga ta'siri. Iqtisodiy tebranishlarning hozirgi kundagi xususiyatlari. Iqtisodiy tebranishlarga bozorlardagi monopol tuzilmalar, davlatning taribga soluvchilik roli, ilmiy texnika taraqqiyoti va ishlab chiqarishning baynalminallashuvi ta'siri.

Real ish haqi, ish kuchi taklifi va unga talab. Ishsizlikning keynscha konsepsiyasi. Ishsizlik turlari va ish bilan to'la bandlik. Ishsizlikning haqiqiy va tabiiy darajasi. Ishsizlikning iqtisodiy oqibatlari. Oukun konuni. Ishsizlikning ijtimoiy oqibatlari.

O'zbekiston Respublikasida yangi ish o'rinlar yaratish va aholining ish bilan bandligini ta'minlash siyosatining xususiyatlari va yo'nalishlari.

Inflyasiya: mohiyati, hisoblanishi va turlari. Inflyasiya sur'ati. Inflyasiyaning sabablari, pulning miqdoriy nazariyasi. Pul massasining ko'payishi. Pulning aylanish tezligi ortishi. Mahsulot ishlab chiqarish hajmlarining pasayishi. Inflyasiyaning ijtimoiy oqibatlari. Antiinflyasiya siyosatining mohiyati, vositalari. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotidagi inflyasiya jarayonlari va antiinflyasiya siyosati xususiyatlari.

YAlpi talab tushunchasi. Pulning miqdoriy nazariyasi. Baholar darajasi va yalpi talab o'rtasidagi teskari bog'liqlik. Iste'mol xarajatlaridagi, investitsiya xarajatlaridagi, davlat xarajatlaridagi va sof eksportdagi o'zgarishlar. YAlpi taklif tushunchasi va egri chizig'i. Resurslar bahosning o'zgarishi. YAlpi taklifning keynscha modeli. Nominal kattaliklarning nisbatan qat'iyligi. Real kattaliklarning nisbatan o'zgaruvchanligi. AD-AS modelida muvozanatning ta'minlanishi mexanizmi. Talab shoklari. Taklif shoklari. YAlpi taklif o'zgarishining oqibatlari. Pul taklifi va davlat xarajatlarining o'zgartirilishi.

Jamg'arish funksiyasi va grafigi. Xususiy, davlat va tashqi dunyo jamg'armalari.

O'zbekiston Respublikasida iste'mol va jamg'arish jarayonlari xususiyatlari.

Investitsiya tovarlariga talabning yalpi talabdagi o'rni Investitsiyalarga talab

funksiyasi. Investitsiyalar dinamikasini belgilovchi boshqa omillar.

Klassik makroiqtisodiy muvozanat nazariyasi tanqidi. Keynsning makroiqtisodiy muvozanat nazariyasi. Bozor mexanizmi tomonidan yalpi talab va yalpi taklif muvozanati ta'minlanishining doimiy emasligi. "Investitsiya-jamg'arish" modeli. "Daromadlar - xarajatlar" modeli – Keyns xochi. Iste'molga chegaraviy moyillik va multiplikatsiya samarasi. Multiplikator formulasi. Resession va inflyasion uzilish.

Pul tushunchasi va funksiyalari. Pulga talabga monetarcha yondoshuv. Fisher va Kembrij tenglamalari. Pulning aylanish tezligi. Baholar darajasi, real YAIM hajmi va pulga. Pulga talab egri chizig'i grafigi. Fisher samarasi.

Pul taklifi. Naqd pullar va depozitlar. Tijorat banklari tomonidan "pul massasining yaratilishi". Pullarning depozitlardan naqd pullarga oqib o'tishi, deponentlash koeffisienti. Markaziy Bank tomonidan pul taklifini nazorat qilish va tartibga solish vositalari.

Davlat byudjetining mohiyati, tarkibi va funksiyalari. Daromadlarni qayta taqsimlash. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish va rag'batlantirish. Fan-texnika taraqqiyotini rag'batlantirish. Ijtimoiy siyosatni moliyaviy ta'minlash. O'zbekiston Respublikasi davlat byudjetining daromadlari va xarajatlari tarkibi.

Byudjet-soliq (fiskal) siyosati: mohiyati, maqsadlari, vositalari. Soliqlarni kamaytirilishi samarasi va davlat xarajatlarini oshirilishi samarasi. Diskret fiskal siyosat. Davlat byudjeti taqchilligi va profisiti. Nodiskret fiskal siyosat. Progressiv soliq tizimi. Davlat transfertlari tizimi. Davriy taqchillik va davriy profisit. O'zbekiston Respublikasibyudjet-soliq siyosatining o'ziga xos xususiyatlari.

Markaziy bank va tijorat banklarining funksiyalari. Banklarning asosiy operasialari va bozor iqtisodiyotidagi roli. Pul-kredit siyosatining mohiyati, pirovard maqsadlari va oraliq mo'ljallar. Majburiy zahira normasi. YAIMning o'sishi va pul-kredit siyosati. Pul-kredit siyosatining ko'zda tutilmagan salbiy samaralari. Pul-kredit va byudjet-soliq siyosatini muvofiqlashtirish muammolari, siqib chiqarish samarasi. O'zbekiston Respublikasida bank tizimi barqarorligini oshirish va pul-kredit siyosatini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari.

Iqtisodiy o'sish tushunchasi, ahamiyati. Iqtisodiy o'sishning o'lchanishi, real YAIM va aholi jon boshiga to'g'ri keladigan real YAIM dinamikasi. Ekstensiv va intensiv iqtisodiy o'sish. Iqtisodiy o'sishning taklif, talab va taqsimot omillari.

Xalqaro savdoning zarurligi va ko'rinishlari. Jahon iqtisodiyotida xalqaro savdo ko'lamlarining ortib borishi. A. Smitning mutlaq ustunlik nazariyasi. D.Rikardoning nisbiy ustunlik nazariyasi. Turli tovarlarni ishlab chiqarish xarajatlari o'rtasidagi nisbat. Ishlab chiqarish xarajatlari va o'rin almashtirish xarajatlari doimiyligi shartlari. M Porter nazariyasi, raqobat ustunligini belgilovchi omillar. Jahon bozorida talab va taklif. Muvozanatli baho. Manfaatlarning taqsimlanishi.

Tashqi savdo siyosati: mohiyati va maqsadlari, usullari. Milliy farovonlikning sof yo'qotilishi. Ta'riflarni yoqlovchi hamda ularga qarshi fikrlar. YAngi paydo bo'lgan tarmoqlarni himoya qilish. Ichki bandlilik va davlat daromadlarining o'sishi. Resurslarni raqobatbardosh bo'lmagan sohalarga yo'naltirish. Tashqi savdo

dinamikasi, tovarlarga ko‘ra tarkibi va diversifikasiyalash.

To‘lov balansi tushunchasi, makroiqtisodiy roli, tuzish tamoyillari. Kapital xarakati va moliyaviy operatsiyalar balansi. Sof xorijiy investitsiyalar va kreditlar. Markaziy Bankning rasmiy valyuta zahiralari bilan operatsiyalari. To‘lov balansi inqirozi va undan chiqish.

Valyuta bozori. Valyuta ayirboshlash zarurati. CHet el valyutasiga talab. CHet el valyutasini taklif etish. CHet el valyutasiga talab va uni taklif etishning kichik mamlakat modeli. Valyuta bozorida muvozanatning kichik mamlakat modeli. Egiluvchan va qayd etilgan valyuta kursi. Valyuta kursiga ta’sir etuvchi omillar: foiz stavkalarining o‘zgartirilishi, ishlab chiqarishning real hajmlari. Makroiqtisodiy siyosatning muvozanatli valyuta kursiga ta’siri.

Ochiq iqtisodiyotda muvozanatli ishlab chiqarish hajmi. Ochiq iqtisodiyotda yalpi ishlab chiqarish hajmi. Ichki xarajatlar va savdo balansi. Sof eksport. Ichki xarajatlar va milliy ishlab chiqarish hajmi. Eksport va importning milliy iqtisodiyotga ta’siri. Eksport va import o‘rtasidagi bog‘liqlik. Ochiq iqtisodiyotda pul-kredit siyosati. Qayd qilingan valyuta kursi va kapitalning yuqori mobilligi sharoitida pul-kredit va fiskal siyosat. Kapitalning past mobilligi sharoitida pul-kredit va fiskal siyosat.

GLOBAL IQTISODIY RIVOJLANISH fani bo‘yicha:

Global iqtisodiy rivojlanish fanining predmeti va uslublari. Jahon iqtisodiyotini globallasuvi ob’ekti va sub’ekti. Jahon iqtisodiyotini globallasuvi mohiyati, kelib chiqish sabablari, shart-sharoitlari va darajalari. Jahon iqtisodiyotni globallasuvining vujudga kelishi va rivojlanishini shart-sharoitlari: texnologik taraqqiyot; kapitalning konsentratsiyalashuvi va markazlashuvi; xalqaro biznesning integratsiyalashuvi; jahon iqtisodiyotining erkinlashuvi; xalqaro moliya institutlari faoliyat doirasining kengayishi; global muammolar tomonidan xavfning kuchayishi; milliy va xalqaro miqyosda siyosiy tizimlarning o‘zgarishi. Globallasuv tushunchasining keng va tor ma’nodagi ta’rifi. Globallasuv tushunchalarining rivojlanish evolyusiyasi. Globallasuv jarayoni va uning chuqurlashuv bosqichlari: integratsiyalashuv; transmilliylashuv; globallasuv. Globalashuv turlari: siyosiygloballasuv; iqtisodiy globallasuv; moliyaviy globallasuv. Jahon iqtisodiyoti globallasuvining namoyon bo‘lish shakllari. Globallasuv jarayonining iqtisodiy, siyosiy, texnik, erkinlashuv omillari. Jahon iqtisodiyoti globallasuvining ustuvor yo‘nalishlari. Jahon iqtisodiyoti globallasuvi darajalari: megadaraja; makrodaraja; mezodaraja; mikrodaraja. Jahon iqtisodiyotining globallasuvi ko‘rsatkichlari.

-Global iqtisodiy rivojlanish|| fanining umumiqtisodiy va mutaxassislik fanlari bilan bog‘liqligi, fanning vazifalari.

Globallasuvga bag‘ishlangan ilmiy qarashlarning vujudga kelishi va rivojlanishi. Globallasuv nazariyalarining rivojlanish bosqichlari: 1950-1990 yillar (R.Robertson, M.Uoters, G.Ternborn, A.Zinovev, I.Vallerstayn, D.Meyer,

N.Luman). 1990-2000 yillar (I.Vallerstayn, G.Ternbon, M.Archer, R.Robertson, M.Fezerstoun, A.Appadurai, B.Terner, A.Zinovev, N.S.Mironenko). 2000 yillardan hozirga qadar (M.Kastels, L.G.Grinin, R.Roberston). Globallashuv jarayonining rivojlanishi. Jahon iqtisodiyoti globallashuvi to'g'risidagi ilmiy konsepsiyalar asosiy yo'nalishlari: giperglobal; skeptik va transformatsion. Giperglobal ilmiy yo'nalish vakillari hisoblangan K.Oman, F.Fukuyama va R.Rayxning iqtisodiy qarashlari. Skeptik ilmiy maktab vakillari S.Xantington, P.Xirst, G.Tompson, S.Krasnerlarning iqtisodiy qarashlari. Transformatsion ilmiy maktab vakillari Dj.Rozenau, D.Xeld, A.Mak- Grularning ilmiy qarashlari. Rim klubi va globallashuv nazariyalarining rivojlanishi. Global iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlari:

jahon tizimlari nazariyasi (I.Vallerstayn); umumjahon madaniyati nazariyasi (R.Robertson); -umumjahon boshqaruvi nazariyasi; -global kapitalizm nazariyasi. Washington konsensus yoki AQSH iqtisodchisi Dj.Vilyamson tomonidan ishlab chiqilgan. Jahon savdosini isloh etishning 10 tavsiyasi: 1. Byudjet kamomadini minimallashtirish; 2. Korxonalariga beriladigan subsidiyalarni minimallashtirish; 3. Soliq bazasi keng, soliq stavkasi esa past bo'lishi zarurligi; 4. Foiz stavkalari ichki moliya bozorlari tomonidan belgilanishi zarurligi; 5. Rivojlanayotgan mamlakatlardagi almashuv kursi eksportni rag'batlantirishi zarurligi; 6. Tashqi savdo tariflari minimal bo'lishi zarurligi; 7. Xorijiy investitsiyalarni rag'batlantirish siyosati qabul qilinishi zarurligi; 8. Xususiylashtirish har tomonlama rag'batlantirilishi zarurligi; 9. Davlat tomonidan tartibga solishni minimallashtirish; 10. Xususiy mulk huquqi kafolatlanishi va kuchaytirilishi zarurligi. Dj.YU.Stiglitsning iqtisodiy qarashlari.

-Transformatsion yo'nalishi tarafdorlarining ilmiy qarashlari. XX asr boshlarida Jahon iqtisodiyoti globallashuvi nazariyalarining transformatsiyalashuvi va xususiyatlari.

Jahon iqtisodiyotni globallashuvini harakatlantiruvchi kuchlari: kapitalning konsentratsiyalashuvi va markazlashuvi, xo'jalik hayoti transnatsionallashuvi – yirik transmilliy kompaniyalar va moliya guruhlarining rivojlanishi, jahon va milliy darajadagi bozor raqobati, fan texnika taraqqiyoti, texnologik innovatsiya taraqqiyoti, xo'jalik hayotining erkinlashuvi, tovar, xizmat va kapital bozorlarini tartibga solishning qisqarishi. Jahon xo'jaligi erkinlashuvi jarayonining kuchayishi. Jahon iqtisodiyoti globallashuvining asosiy mexanizmlari: 1. Jahon savdosida raqobatning kuchayishi 2. Ko'p millatli ishlab chiqarishning shakllanishi 3. Xalqaro moliya bozorlarining integratsiyalashuvi.

Jahon iqtisodiyoti globallashuv jarayonlarining vujudga kelishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar: mamlakatlar o'rtasidagi o'zaro iqtisodiy bog'liqlikning keskin kuchayishi; milliy iqtisodiyotlar iqtisodiy ochiqligining jadal sur'atlar bilan oshishi; xalqaro savdo va kapitalning mamlakatlararo harakati asosida jahon iqtisodiyotining milliy iqtisodiyotga ta'sirining intensivlashuvi. Xalqaro mehnattaqsimoti yangi sifatining shakllanishi; Jahon moliya bozorining milliy segmentlari o'rtasidagi aloqalarning kuchayishi va

global moliya bozori shakllanishi; infomatsion va telekommunikatsion taraqqiyot; transmilliy korporatsiyalar faoliyatining global kengayishi; rivojlanayotgan va o'tish iqtisodiyoti mamlaktlarining xalqaro savdo, xalqaro kredit, xalqaro mehnat migratsiyasi jarayonlariga jalb etilishi; jahon iqtisodiyoti sub'ektlari tarkibining keskin murakkablashuvi; jahon iqtisodiyotiga yangi rivojlanib borayotgan yirik shaharlar (alfa shahar) ta'siri kuchayishi (Nyu-York, London, Tokio). Jahon iqtisodiyoti globallashuvining belgilari: xalqaro mehnat taqsimotidagi sifat o'zgarishlari; TMK kabi jahon iqtisodiyoti sub'ektlari miqyosi va ta'sir yo'nalishining o'sishi; xalqaro va milliy darajada iqtisodiyotni tartibga solish tizimining o'zgarishi; xalqaro iqtisodiy tashkilotlar tizmi shakllanishi va bajaradigan funksiyalarining o'zgarishi; xalqaro iqtisodiy aloqalar jahon xo'jaligi harakat qilishining muhim shakliga aylanishi.

Jahon iqtisodiyoti globallashuvi belgilari. TMKlarni jahon iqtisodiyotida etakchi rol o'ynashi. Jahon xo'jaligi munosabatlarining ichki iqtisodiy munosabatlarga nisbatan etakchiligi (ustuvorligi). Global axborot-texnologik taraqqiyotni chuqurlashuvi. Ilmiy-texnika taraqqiyotini ishlab chiqarishni integratsiyalashuvini hamma tomonlariga universal, keng qamrovli ta'siri. Standartlarni uyg'unlashuvi (texnologik, ekologik, statistik, buxgalter, moliyaviy va boshqalar). Xalqaro ishlab chiqarishning ixtisoslashuvi va kooperatsiyalashuvi qamrovini turli shakllarda jahon miqyosida kengayishi va intensivlashuvi. Kapitalning integratsiyalashuvi shakl va mexanizmlarining global miqyosda kengayishi. Xalqaro iqtisodiy va moliya tashkilotlarining jahon iqtisodiyotini global tartibga solish rolining vujudga kelishi (Umumjahon savdo tashkiloti, Xalqaro valyuta fondi, Jahon banki va boshqalar). Jahonning hamma muhim iqtisodiy mintaqalarining hududiy integratsiya bilan qamrab olinishi. Jahon iqtisodiyotida integratsion jarayonlarning jadal sura'tlarda rivojlanishi. Globallashuv jarayonining rivojlanish yo'nalishlari: bozorlar va tovarlar globallashuvi.

Global muammolar. Global muammolarning belgilari. Global muammolarning guruhlanishi. Siyosiy global muammolar (tinchlikni saqlash, qurolsizlanish va konversiya, mahalliy urushlar va nizolar, xalqaro terrorizm, yopiq mamlakatlar). Iqtisodiy global muammolar (transmilliy kapital, iqtisodiy urushlar va nizolar, rivojlanayotgan mamlakatlar qoloqligining kuchayishi, demografik global muammolar (rivojlanayotgan mamlakatlardagi demografik portlashlar, aholi ortiqchaligi, taraqqiy etgan mamlakatlarda aholi soni qisqarishi, aholi qarishi, migratsiya). SHimol-Janub, xalqaro qarzdorlik, moliyaviy-iqtisodiy inqirozlar, energetika muammosi va boshqalar). Ijtimoiy global muammolar (aholi daromadlaridagi tabaqalanishning kuchayishi, ishsizlik va qashshoqlik, to'yib ovqatlanmaslik, kasallik va narkomaniyaga qarshi kurash, megopolislar, inson salohiyatini rivojlantirish muammosi, oziq-ovqat, xavfsizlik, demografik va boshqalar). Ekologik muammolar (global ifloslanish, radioaktiv ifloslanish, kislotat yog'irlari, tuproq eroziyasi, resurslarni cheklanganligi, iqlimning isishi, ozon qatlami emirilishi, ekologiya va barqaror rivojlanish, inson xavfsizligini ta'minlash muammosi, jahon okeani muammosi va boshqalar). SHimol-Janub muammosi.

Kambag'allik muammosi. Oziq-ovqat muammosi. Demografik muammo. Jahon iqtisodiyoti globallashtirishning siklliligi tarixi va uning rivojlanish qonuniyatlari. Xalqaro savdoning ustun darajada rivojlanishi. Globalizatsiyaning siklik rivojlanish qonuniyatlari: xalqaro savdoning ustun darajada rivojlanishi; inflyasiya va oltin narxining siklik o'zgarishi; foyda normasini pasayishi va narxning baravarlashuvi. Jahon iqtisodiyoti globallashtirish bosqichlari:

Global iqtisodiyot shakllanishida xalqaro savdoning o'rni. Global bozorlar shakllanishi va ularning xususiyatlari. Globallashtirish sharoitida erkin savdo va proteksionizm savdo siyosatlarini o'rtasidagi nisbat. Jahon iqtisodiyoti globallashtirish sharoitida tashqi savdoni tartibga solishni tarif va notarif usullari o'rtasidagi nisbat. Xalqaro savdoning geografik va tovar tarkibi hamda ularni diversifikatsiyalash yo'nalishlari. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining xalqaro savdo miqyosi, tarkibi va yo'nalishlariga ta'siri. Xalqaro savdo dinamikasi va o'zgarish xususiyatlari. Xalqaro savdoda rivojlangan mamlakatlarning tutgan o'rni. Rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotida tashqi savdoning ahamiyati. Xalqaro savdo rivojlanishida xalqaro iqtisodiy tashkilotlarning roli. Umumjahon savdo tashkilotining jahon iqtisodiyoti globallashtirish va tashqi savdo erkinlashuvidagi faoliyati. Mintaqaviy iqtisodiy integratsion birlashmalar doirasida xalqaro savdoni erkinlashtirish jarayonlari. Umumjahon savdo tashkiloti va O'zbekiston. O'zbekistonning Xalqaro savdo tashkilotiga kirishining afzalliklari va yo'qotishlari.

Global moliyaviy bozorlarning shakllanishi, global moliyaviy bozorlarning amal qilishi va ularni tartibga solish vositalari. Xalqaro moliya tashkilotlari va ularning xalqaro moliya munosabatlaridagi o'rni. Xalqaro valyuta fondi va xalqaro valyuta munosabatlarini tartibga solish muammolari. Xalqaro moliyaviy munosabatlarda TMKlarning o'rni. Xalqaro valyuta fondining vazifalari va jahon moliyaviy-iqtisodiy inqiroziga qarshi kurash dasturlari. Mintaqaviy va milliy moliya bozorlarini rivojlanishi va ularni tartibga solish muammolari. Globallashtirish sharoitida o'tirish iqtisodiyoti mamlakatlarida davlat moliya siyosati. Rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotida xalqaro moliya munosabatlarining o'rni. Rivojlanayotgan mamlakatlarda moliyaviy tizimlardagi islohotlar. O'zbekiston Respublikasi moliya bozori, holati, rivojlanish tendensiyalar va rivojlanish istiqbollari. O'zbekiston Respublikasini xalqaro moliya bozoriga integratsiyalashuvi muammolari.

Jahon ishchi kuchi bozori tushunchasining mohiyati, shakllanish sabablari va rivojlanish omillari. Jahon ishchi kuchi bozorining rivojlanish bosqichlari. Jahon ishchi kuchi bozori: ob'ektlari, sub'ektlari, amal qilish mexanizmi va vositalari. Rivojlangan mamlakatlardagi demografik vaziyat va aholi qarishi. Jahon ishchi kuchi bozorining asosiy markazlari, hududlari. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasi va uning asosiy ko'rinishlari. Xalqaro ishchi kuchi migratsiyasining tarkibi, yo'nalishlari va migrantlarni o'ziga jalb qiluvchi markazlar. Jahon iqtisodiyotida xalqaro ishchi kuchi migratsiyasining dinamikasi. Mintaqalararo migratsion jarayonlar va ularning ustuvor oqimlari. Pul o'tkazmalari va ularni ishchi kuchini eksport qiluvchi mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'siri. Ishchi kuchi eksportining

eksportyor mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri va ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari. –Aqlning oqib o'tishi. Ishchi kuchi migratsiyasini importyor mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri. Global moliyaviy inqirozning jahon ishchi kuchi bozori miqyosi va tarkibiga ta'siri. Xalqaro ishchi kuchi bozorini tartibga solishning xalqaro va milliy vositalari. O'zbekiston Respublikasi fuqarolarini chet ellardagi faoliyatini tashkil etishni tartibga solish masalalari.

Milliy xavfsizlik tushunchasini mohiyati. Milliy xavfsizlik turlari va ularning guruhlanishi. Iqtisodiy xavfsizlik va uning turlari. Tashqi va ichki xavflar. Iqtisodiy xavfsizlik ko'rsatkichlari va indikatorlari tizimi. Moliyaviy xavfsizlik ko'rsatkichlari va mezonlari. Ijtimoiy xavfsizlik ko'rsatkichlari va mezonlari. Oziq-ovqat xavfsizligi. YOqilg'i xavfsizligi ko'rsatkichlari va mezonlari tizimi. Globallashuv sharoitida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda tashqi omillarning o'rni. Tashqi iqtisodiy faoliyat va milliy manfaatlariga tahdidlar. Xorijiy investitsiyalarni jalb etish bilan bog'liq xavfsizlik va mamlakat raqobatbardoshligi. Milliy va xalqaro raqobatbardoshlik tushunchalarining mohiyati. Milliy raqobatbardoshlik ko'rsatkichlari va mezonlari. Iqtisodiy raqobat munosabatlari ko'rinishlari. Mikro, mezo, makro va mega raqobatbardoshlik. Mamlakatning raqobat ustunliklari nazariyasi. Mamlakat raqobatbardoshligini aniqlash usullari. Globallashuv sharoitida mamlakat milliy raqobatbardoshligini oshirish omillari. Mamlakat raqobatbardoshligini oshirishda tarkibiy o'zgartirishlar siyosatining o'rni. Tashqi iqtisodiy aloqalar tarkibini diversifikatsiyalash muammolari. Mamlakatni barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda milliy iqtisodiyot xavfsizligi o'rining kuchayib borishi.

IQTISODIY TA'LIMOTLAR TARIXI fani bo'yicha:

Qadimgi Osiyodagi iqtisodiy g'oyalar, qadimgi YUnonistondagi iqtisodiy ta'limotlar qadimgi Rimdagi iqtisodiy g'oyalardan iborat

Arab mamlakatlaridagi dastlabki iqtisodiy g'oyalar. Islomdagi iqtisodiy qarashlar. Ibn Xaldun. G'arbiy Evropadagi iqtisodiy g'oyalarga qisqacha xarakteristika O'rta asr utopiyalaridan iborat.

Merkantilizm vujudga kelishining ijtimoiy-iqtisodiy asoslari. Merkantilizm iqtisodiy ta'limotining mohiyati. Merkantilizm iqtisodiy ta'limotining tarixiy taqdiri. Merkantilizm va hozirgi zamonAngliya va Fransiyada klassik (mumtoz) maktabning shakllanishi. Klassik (mumtoz) iqtisodiy maktab paydo bo'lishining tarixiy shart-sharoitlari va uning xarakteristikasi. V.Petti - Angliya klassik iqtisodiy maktabining asoschisi. Fransiyada klassik iqtisodiy maktabning vujudga kelishi. P.Buagilberning iqtisodiy qarashlari. Klassik (mumtoz) iqtisodiy maktab paydo bo'lishining tarixiy shart-sharoitlari va uning xarakteristikasi. V.Petti - Angliya klassik iqtisodiy maktabining asoschisi. Fransiyada klassik iqtisodiy maktabning vujudga kelishi. P.Buagilberning iqtisodiy qarashlari. A.Smit manufaktura davrining iqtisodchi-

nazariyotchisi. Smitning qiymatning mehnat nazariyasi. A.Smit va hozirgi zamon. D.Rikardo sanoat to'ntarishi davrining nazariyotchisi. D.Rikardo ta'limotining ahamiyati. XIX asrning birinchi yarmidagi xayoliy sosializmning o'ziga xos xususiyatlari. A.Sen-Simon, SH.Fure va R.Ouyen iqtisodiy qarashlari. Sosialist-rikardochilarning (T.Godskin, J.Grey, J.Brey) iqtisodiy qarashlari. Marksizm vujudga kelishining tarixiy shart-sharoitlari. K.Marksning iqtisodiy ta'limoti. Markscha iqtisodiy ta'limotning tarixiy taqdiri. Germaniya tarixiy maktablarining o'ziga xos xususiyatlari. F.Listning iqtisodiy qarashlari. Tarixiy maktab (V.Rosher, K.Knis va B.Gildebrand). Yangi tarixiy maktab va «ijtimoiy yo'nalish». Marjinalizm ta'limoti va neoklassik iqtisodiy maktablar. Marjinalizm iqtisodiy ta'limotining shakllanishi, umumiy ta'rifi. Avstriya maktabi uning xususiyatlari. Kembridj maktabi A.Marshall ta'limoti. Lozanna maktabining xususiyatlari. Marjinalistik ta'limotning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. Institutsionalizmning asosiy xususiyatlari. T.Veblen va Jon R.Kommons qarashlari. Ijtimoiy-institusional yo'nalish evolyusiyasi. Jon Meynard Keynes ta'limoti, va neokeynschilik. Jon Meynard Keynes ta'limoti, va neokeynschilik. Nomukammal bozorning xususiyatlari. E.CHemberlinning monopolistik raqobat nazariyasi. J.Robinsonning iqtisodiy ta'limoti. Neoliberalizmning umumiy xususiyatlari. Ijtimoiy bozor xo'jaligi konsepsiyasi. CHikago monetarizm maktabi. Neoliberalizmning boshqa oqimlari. Hozirgi davr iqtisodiy ta'limotlarining asosiy xususiyatlari. Ijtimoiy-iqtisodiy yo'nalishining shakllanishi va rivojlanishi. Keynsning iqtisodiy qarashlari, keynschilik, yangi keynschilik. Yangi klassik (neoklassik) yo'nalish.

“Iqtisodiy ta'limotlar tarixi” faniga kirish. Fanning predmeti va o'rganish usullari. Qadimgi sharq, Antik dunyo, feodal jamiyat va ilk kapitalizmning iqtisodiy ta'limotlari. O'rta Osiyodagi temuriylar davrigacha va temuriylar davridagi iqtisodiy g'oyalar. Merkantilizm iqtisodiy ta'limotining mohiyati va ahamiyati. Angliya va Fransiyada klassik (mumtoz) maktabning shakllanishi. Klassik iqtisodiy maktabning to'la shakllanishi. Adam Smit va David Rikardo iqtisodiy ta'limotlari.

Klassik iqtisodiy maktabga muqobil g'oyalarning mohiyati. Bozor iqtisodiyotiga muholif - sotsialistik yo'nalish mohiyati va uning tarixiy tadbiri.

Germaniyadagi tarixiy maktab g'oyalarning o'ziga xos xususiyatlari.

Marjinalizm ta'limoti va neoklassik iqtisodiy maktablar. Institutsionalizm yo'nalishi mohiyati va ahamiyati. Jon Meynard Keynes ta'limoti, va neokeynschilik. Nomukammal raqobat bozori nazariyalari. Neoliberalizm g'oyalarning mohiyati va ahamiyati. Hozirgi zamon iqtisodiy ta'limotlari evolyusiyasi. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar. “Iqtisodiy ta'limotlar tarixi” fanining predmeti. Qadimgi SHarqdagi iqtisodiy g'oyalar. Antik dunyo iqtisodiy qarashlari. Merkantilizm

iqtisodiy ta'limotining mohiyati. D.Rikardo ta'limotining ahamiyati. XIX asrning II-III choragidagi ijtimoiy iqtisodiy vaziyat. Bozor iqtisodiyotiga muxolif g'oyalar. Marjinalizm iqtisodiy ta'limotining shakllanishi, umumiy ta'rifi. Avstriya maktabi va uning xususiyatlari. Kembridj maktabi A.Marshall ta'limoti. Marjinalizmning Amerika maktabidagi xususiyatlari. Institutsionalizm yo'nalishi. Nomukammal bozor ta'limotlari. Monetarizm va neoliberalizm evolyusiyasi.

Keyns iqtisodiy ta'limotining xususiyatlari. Keynschilik va neokeynschilik. Xalqaro kapital harakati va investisiyalarga oid nazariyalar. O'tish davri tavsifi va uning milliy xususiyati (I. Karimov asari asosida). Ijtimoiy institutsional ta'limotlar (Gelbreyt, Toffler) evolyusiyasi. Neoliberalizm va monetarizm (Fridman, F. Xayek, Mizes, Rebke) evolyusiyasi. Amerika maktabi. Klarkning iqtisodiy g'oyalari.

Germaniyadagi yangi va eng yangi tarixiy maktab. Iqtisodiy tadqiqotlarda sosialistik yo'nalish (A.S. Simon, SH. Furye, R. Ouen, K. Marks, V.I. Ulyanov (Lenin)). Jaxon xo'jaligi to'g'risidagi iqtisodiy ta'limotlar. O'zbekistonda milliy bozor iqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanishi

INSTITUTSIONAL IQTISODIYOT fani bo'yicha:

“Institutsional iqtisodiyot” fanining maqsad va mazmuni. Institutsional iqtisodiyot borasida iqtisodchi olimlarning qarashlari to'g'risida tushuncha. Fanning predmeti, maqsad va vazifalari. “Institutsional iqtisodiyot” fanining tuzilishi va boshqa fanlar bilan o'zaro aloqadorligi. Fanning o'rganish usullari. “Institut va norma” tushunchalarining mohiyati. Rasmiy va norasmiy normalar va ularning shakllanishi. Institutsional matritsa. Institutsional o'zgarishlar va institutlarning o'zaro bog'liqligi.

O'yinlar nazariyasining asosiy tushunchalari. Muvozanatlar turlari va uni qidirish yo'llari. O'yinlar nazariyasi tayanch modellarining tasnifi. Buyruqbozdlik iqtisodiyoti normalari. Bozor iqtisodiyoti normalari. Mulkchilik huquqlarini iqtisodiy asoslash. Mulkchilik huquqlarini tavsiflash.

Mulkdorlar o'rtasidagi huquqlarning taqsimlanishi. Kouz teoreyasi. YOllash to'g'risidagi shartnoma. Transaksiya xarajatlari va ularning turlari.

Xufyona iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulot sektorida ulushi. Xufyona iqtisodiyotning unsurlari. Xufyona iqtisodiyotning o'lchamlarini baholash. Xufyona iqtisodiyot faoliyatining oqibatlarini. Xufyona bozor institutsional tizimi sifatida.

Mulkchilik tarixini tahlili. Mulkchilik munosabatlarni amalga oshirishning tarixiy shakllari. Mulkchilik institutiga oid talqinlar. Mulkiy huquqlar. Mulk shakllarining rivojlanishi.

Mamalakat rivojlanishining xususiyatlari uni modernisiya qilish. Iqtisodiyotni jadal suratlarda rivojlantirish zaruriyati. Iqtisodiy o'sishning institutsional shart-sharoitlari. Islohotlar zaruriyati.

SHartnoma ishtirokchilari va ularning tavsifi. Sotish to'g'risidagi shartnoma va yollash to'g'risidagi shartnoma. SHartnomalarning xillari. Tashkilot tushunchasi. Institut va tashkilot o'rtasidagi chegara.

Prinsipial va agent o'zaro mugosabatlar muammosi. Prinsipial - agent muammolarini hal etish yo'llari. Firmaning ichki tuzilmasi. Firmalar tipologiyasi. Firmani rivojlantirish traektoriyasi. Firmalarning asosiy xillari.

Transaksiya xarajatlarning ordinalistik nazariyasi asosida tashkiliy tuzilmalarni amaliy tahlil qilish. Firmaning balansi, uning tarkibi to'g'risidagi axborot manbai sifatida. Firma ichidagi nizolarni tahlili qilish va ularni kelishuvlar nazariyasi asosida

hal etish.

Mulkiy huquqlarning tavsiflanishi. Tashkiliy-huquqiy shaklni tanlash mezonlari. Tashkiliy huquqiy shakl - firmaning strategiyasi haqidagi axborot manbasi sifatida.

Davlatning funksiyalari, mulkchilik huquqlarini tavsiflash va himoya qilish. Davlatning “muvofaqqiyatsizliklari”. Davlatning “chegarasi”.

Davlat va “prinsipial agent” muammosi. Davlat va fuqaro o‘rtasidagi munosabatlar. “SHartnomaviy” davlat. Eksploatatorlik davlat. Davlat xususiyatini baholashning emperik usullari.

Rivojlanish nazariyasining neoklassik varianti. Dj.M.Keynsning rivojlanish konsepsiyasi va iqtisodiy dinamikaning neokeynsian nazariyasi. Innovatsiyalarni klasslarga ajratish. Innovatsiya ishtirokchilarining taqqoslama tahlili. Institutsional va tashkiliy innovatsiyalar ustunligi. Uy xo‘jaligi turlari va uning oila bilan o‘zaro bog‘liqligi. Uy xo‘jaligi turli shakldagi iqtisodiyot davrlarida faoliyat yuritishi va uning funksiyalari. Dehqon xo‘jaliklari - uy xo‘jaligining tarkibiy qismi sifatida. “Institutsional nazariyalar” faniga kirish. Institutlar va ularning jamiyat rivojlanishidagi roli. O‘yinlar nazariyasi va o‘zaro hamkorliklarni modellashtirish. Reja va bozor institutlari. Transaksiyalar va transaktsion xarajatlarni tahlil qilishga nisbatan yondashuvlar. Xufiyona iqtisodiyot mohiyati. Mulkchilik huquqlari nazariyasi va mulkchilik shakllari rivojlanishining evolyusiyasi. Mamlakatni modernizatsiya qilish sharoitida institutsional islohotlar. SHartnomalar nazariyasi mohiyati. Firma nazariyasi. Tashkilotni amaliy tahlil qilish nazariyasi. Firmaning tashkiliy-huquqiy shakli. Davlat - institutsional tashkilot sifatida. Davlatlar xillari. Rivojlanishning institutsional iqtisodiyot va innovatsiyalar turlari va uy xo‘jaliklari.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. // Xalq so‘zi, 2017 yil 16 yanvar.

2. Mirziyoev SH.M. Erkin va farovon, demokratik o‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent : O‘zbekiston, 2016. - 56 b.

3. Mirziyoev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: -O‘zbekiston, 2017. – 48 b

4. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: -O‘zbekiston, 2017. – 488 b.

5. Mirziyoev SH.M. 2017 yil 19 sentyabr Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqi.// Xalq so‘zi, 2017 yil 20 sentyabr.

6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. // Xalq so‘zi, 2018 yil 29 dekabr.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoevning O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisga Murojaatnomasini keng jamoatchilik o‘rtasida targ‘ib

etishga bag'ishlangan ilmiy-ommabop qo'llanma. Nashr uchun mas'ul R.S. Qosimov. – T: –Ma'naviyat, 2018. - 320 bet.

8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 iyundagi PQ- 3775-sonli Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi [Qarori// Xalq so'zi, 2018 yil 6 iyun.](#)

9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yilning 7 iyundagi –Har bir oila tadbirkor dasturini amalga oshirish to'g'risidagi Qarori// "Xalq so'zi", 2018 yil 8 iyun

10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risidagi PF-4947-sonli Farmoni. // Xalq so'zi. 8 fevral 2017 yil.

11. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini «Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili»da amalga oshirishga oid davlat dasturini o'rganish bo'yicha ilmiy-uslubiy risola. T.: Ma'naviyat nashriyoti, 2017. – 244 bet

12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Iqtisodiy nochor korxonalarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yanada kengaytirish hamda tijorat banklarining ko'chmas mulk ob'ektlari negizida yangi ishlabchiqarish quvvatlarini tashkil etishni rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risidagi 20.04.2017 yildagi PF-5022-son Farmoni.

13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar bo'yicha davlat qo'mitasini tashkil etish to'g'risidagi 31.03.2017 yildagi PF-4996-son Farmoni.

14. Respublika oziq-ovqat sanoatini boshqarishni tashkil etishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori 18.02.2016 yildagi PQ-2492-son.

15. 2016-2020 yillarda respublika farmatsevtika sanoatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari dasturi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori 16.09.2016 yildagi PQ-2595-son.

16. 2016-2020 yillarda qurilish industriyasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari dasturi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori 28.09.2016 yildagi PQ-2615-son.

17. Respublika qurilish materiallari sanoatini boshqarishni tashkil etishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori 25.10.2016 yildagi PQ- 2641-son.

18. –2017-2019 yillarda to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari dasturi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori 21.12.2016 yildagi PQ-2687-son

19. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Urgut», «G'ijduvon» «Hazorasp» erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etish to'g'risida gi 2017 yil 12

yanvardagi PF-4931-sonli Farmoni. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 3-son, 40-modda.

20. A.Ortiqov Sanoat iqtisodi. Darslik. Toshkent, TDIU, 2015-236 b.

21. Turaev B.X., Nizamov A.N. Iqtisodiy ta’limotlar tarixi. O‘quv qo‘llanma – S.: Samarqand davlat universiteti nashriyoti, 2021, – 276 b.

22. Mirzoxadjaev A.B., SHarifov.SH.S., Boboqulov S.B. Makroiqtisodiyot O‘quv qo‘llanma –S.: Samarqand davlat universiteti nashriyoti, 2021, – 286 b.

23. Maxmudov E.X. Korxonalar iqtisodiyoti. O‘quv qo‘llanma. –T.: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti, 2006, – 208 b.

24. Hajra Choudhury, Elements of Workshop Technology, Vol. I and II, Media Promoters and Publishers Pvt., Ltd., Mumbai, 2013.

25. Serope Kalpajian, Steven R.Schmid, Manufacturing Processes for Engineering Materials, 4/e, Pearson Education, Inc. 2014.

26. Principles of Foundry Technology, Jain P.L., Tata McGraw hill 2010

27. Roy. A. Linberg, –Process and Materials of Manufacture, PHI, 2014.

28. Todaro, Michael P. Economic development / Michael P.Todaro, New York University, Stephen C.Smith, The George Washington University. -Twelfth Edition, Pearson Education, Inc. New Jersey, USA, 2015. -891 p.;

29. YUsupov R.A., Topildiev S.R., Ganiev B.Z.Global iqtisodiy rivojlanish. O‘quv qo‘llanma. -Toshkent, Iqtisod, 2019. -170 s.;

30. Abdullayev S.A., Xajiyev B.D., Mambetjanov Q.Q. O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi. Darslik. – T.: –Barkamol fayz mediall, 2018. – 424 bet;

31. Ahmedov D., Zahidov G., Xajiyev B., Mambetjanov Q. Iqtisodiy rivojlanish nazariyasi. Darslik. T.: Innovatsion rivojlanish nashriyoti matbaa uyi, 2018. 378 bet;

32. Maxmudov N.M., Asqarova M.T., Umarov I.Yu. Makroiqtisodiy tahlil va prognozlash. Darslik. T.: –Fan va texnologiyalar, 2014 – 338 b.

33. Miropolskogo D.YU., Brodskiy T.G., Makroekonomika. Uchebnik dlya vuzov. – SPb.: Piter, 2018. – 368 s.

34. To‘xliyev N., Xolmatov N., Ermatov Sh., Haqberdiyev Q. O‘zbekiston iqtisodiyoti. Darslik. T.: O‘zbekiston NMIU, 2018.

35. T.Z.Teshabayev, Z.M.Otaqo‘ziyeva, Makroiqtisodiyot. Ma‘ruzalar matni. T.: TATU, 2015, 480 b.

36. T.U.Bobokulov, N.G.Karimov, U.A.Abdullayev. Xalqaro valuta-kredit munosabatlari. Ma‘ruzalar matni. T.: TMI, 2015, 244 b.

37. R.T.Shomurodov. Monetar siyosat. Ma‘ruzalar matni. T.: TMI, 2015, 151 b

38. www.gov.uz

39. www.mfer.uz

40. www.uza.uz

41. www.stat.uz

42. www.lex.uz

43. www.sharh.uz

**SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETINING
MAGISTRATURA MUTAXASSISLIKLARIGA KIRISH SINOVLARI
UCHUN MAXSUS FANLARDAN ABITURIYENTLARNING BILIMLARINI
BAHOLASH MEZONI**

Sinov topshirish shakli	TEST - kompyuterda
Test yechish uchun ajratilgan vaqt	120 daqiqa
Test savollari soni	50
Har bir to`g`ri javob uchun ball	2
Maksimal ball	100
O`tish bali	55